

Гарфанг

Чужа кров

Частина перша

Як добре, коли яблуні розквітають! Аромат у них не такий сильний, як у вишень, але куди п'янкіший. Мов медом повітря просякнете, і хороше так дихається ним!

Сядеш так, озирнешся довкола — і ніби тільки і є на світі ці дерева в біло-рожевих квітах, трава зелена й теплий вітер, що так і заколисує, і відносить думки кудись далеко...

Зелена стіна верболозу, що слугував замість паркана навколо маленького обійстя, вже розпустилася достатньо, аби приховати її від невсипущого ока сусідки — баби Райки. І слава Богу! Не бачить — то і не буде знову гудіти чоловікові, що «твоя Горпина годинами витріщається на що-небудь, або гав ловить, а діла робити не хоче...» Та ну його, те діло! Хіба усе переробиш? З досвітку до смеркання товчешся, світу білого не бачиш, а того діла менше не робиться... Та й допомоги нема ніякої, все на її руки. Чоловік хіба в полі працює, а так — усе більш у пана наймається на всеньке літо, а то й зимою коли... Добре хоч доньки обидві вже не в колісці

— одній шість років, другій чотири скоро. Малеча, звичайно, але вже не так страшно хоч одних у хаті лишити — старша за меншою пригляне.

— Мамо! Оленка б'ється! — долинув крик з-поза хати.

Посидиш тут...

Побігла, розборонила, на обох нагримала. Повтирала фартухом носи; малі поторохтіли далі, тільки смуга за ними. Діти... Тільки і їхнього, поки ще не попідростали...

Вечоріє.

Треба далі йти щось робити...

І лише коли зорі повідкривали очі і без цікавості стали роздивлятися землю, Горпина знайшла час вийти і сісти під хатою.

Тиша тепер...

Ніч уже, спить малеча. А чоловіка не буде аж до п'ятниці.

Чи сумно їй одній? Та нема вдень коли сумувати, а вночі... Хіба вийде вона отак, посидить, на зорі подивиться, коли чоловік вдома? Одній теж непогано. Спокійно. Ніхто не кпинить тебе, не дорікає, нікому догоджати не треба...

А ніч така ясна, місячна, що хоч до ранку сиди.

Замріявшись, жінка геть не рахувала часу. Та і навіщо його рахувати? Весняні ночі короткі, скоро

й сонце встане, а тоді — знову день і все спочатку. Коли ще можна відчутися себе майже вільною? І в дівочтві рідко коли вдавалося вивільнитися з-під пильного матиного ока, а коли заміж вийшла — то й мови немає. Степан на десять років від неї старший, і серйозний чоловік. Порядок любить, і щоб все, як у людей. І бита була не раз, за те, що «погана господиня»... Хоча чим же вона за інших гірша? І корові, й поросяткам дає раду, і городина родить, і діти ситі й здорові, хвала богові... Та все одно — не догодиш. І що тут сказати...

Але думки її вже відірвалися від звичного свого кола щоденних турбот і злітали високо — високо, аж туди, де дивилися на землю янгольські очі — небесні зірки. І так хороше було на серці, і так чомусь тужно...

Аж раптом якийсь різкий звук вирвав її із задуми: бемкнуло кілька разів голосно, ніби десь дзвін ударив. Аж підхопилася; але які ж дзвони уночі?

А тут ще й з боку лісу крик долинув — та страшний такий! Чи звіриний, чи людський. А ліс недалеко — ще дві хати, та й ліс, хатина їхня на самій околиці...

Не на жарт перелякавшись, Горпина похапцем перехрестилася й кинулася до хати.

Прошепотіла молитву перед іконою і сховалася на печі під рядниною, все ж сторожко

прислухаючись до звуків знадвору.

Проте більше нічого дивного не вчувалося.
Заспокоївшись, жінка невдовзі заснула.

Ранок зустрів її рясною росою. Геть вимокнеш, поти притягнеш з того лісу рядно кропиви! Проте йти треба: поросяттам маленьким кропива потрібна, щоб росли добре. А вчора так і не сходила. То ж треба йти хутко, поки діти не прокинулися.

Узяла рядно та й пішла собі.

Знайома галявинка, поблизу якої зазвичай кропиву різала, зустріла щасливим щебетом. Геть збожеволіло птаство від буйства весняного — такі пісні виводять, що куди там тим музикам! Постояла, заслухалася... Схаменулася швидко — треба ж кропиву різати. Зуби стисла, взяла рукою оберемок молодій кропиви. Ніби голками гарячими руку пронизало. Спочатку завжди боляче, поки руки не звикнуть. А потім притерпишся — і вже ніби й не помічаєш того болю.

Швидко старим серпом ціле рядно нарізала. І коли стала вже те рядно за кінці зв'язувати, раптом почула стогін. Насторожилася; тиша. Й коли уже вирішила, що приверзлося, стогін повторився знову.

Серце калатало від страху аж десь у горлі, але ноги вже самі обережно несли до кущів, звідки ті

стогони долинали.

Підійшла, поглянула обережно — і сама охнула — людина лежить долілиць на землі.

Чоловік якийсь, як панич убраний.

Вже сміливіше розсунула гілки і підійшла ближче.

— Гей... Що з вами?

Панич враз стрепенувся і через силу повернувся до неї. Його бліде — ні кровинки в щоках — обличчя перекошене мукою.

Якусь хвилину мовчки дививсь на неї, а потім з аж сірих губ злетів якийсь шепіт, проте вона не розібрала ні слова.

— Що ви кажете?

Горпина вже забула про свій колишній страх і схилилася над незнайомцем.

— Сховай мене... Нагороджу, як забажаєш, тільки допоможи мені сховатися... Не повинні тут мене бачити...

— Та що з вами, пане?

— Розкажу все потім, тільки заховай мене... Не можна мені тут бути...

— От лихо таке... Та куди ж я вас заховаю?

Каламутні очі незнайомця на мить пояснішали.

— До себе відведи... Ти ж тут живеш недалеко...

Не здивувалася Горпина — звісно, недалеко,

не стала би вона з того краю села сюди іти по кропиву.

— То підіймайтеся, отак, потроху...

Незнайомець знову застогнав і, опираючись на її плече, поволі підвівся. Тільки тепер вона побачила рану у нього на грудях — страшний величезний опік. Порвана сорочка теліпалася брудними від крові клаптями.

— Ой лишенько... — зойкнула вона.

— Нічого страшного, заживе, як на собаці...
— прошипів поранений.

— Тільки б сховатися...

Чоловік, опираючись на руку Горпини, поволі став вибиратися з заростей. Видно було, що кожен крок дається йому через силу, і сили тієї в нього майже не лишилося.

У Горпини аж сльози виступили на очі — так жаль було цього чоловіка і страшно тієї рани...

Вона не знайшла нічого розумнішого, як витрусити кропиву геть і накинути рядно незнайомцеві на плечі.

Тільки по дорозі до хати Горпині потроху почало доходити, що вона робить. Веде додому до себе незнайомця, пораненого, який від когось ховається. Та ще б коли чоловік був удома, то півбіді, а так бозна-що можуть люди подумати... Але і покинути його напризволяще вона теж не могла.

Кілька хвилин, поки вони йшли від лісу до хати, видалися їй за години; проте даремне вона так нітилася, що аж ховала голову в плечі — нікого з сусідів не видно було надворі. Навіть всюдисуща баба Райка кудись поділася, хвала богіві...

Вже опинившись у власному подвір'ї, Горпина повела було незнайомця до хати, але тут він запротестував:

— Краще... куди-небудь... не в хату.

— Але тоді куди ж? — Горпина геть розгубилася.

— Ну мають же бути якісь... Для сіна там, чи ще для чого...

— Хіба що в клуню?

— Тоді в клуню...

Коли поранений простягнувся долі, важко дихаючи, Горпина метнулася до хати і принесла в глекові холодної води. Чоловік жадібно припав до глека і за мить лишив його порожнім.

Кілька оберемків старого сіна, вкриті рядом, перетворилися на непогану постіль незнайомцеві, куди він відразу ж і звалився, закривши очі.

Горпина вийшла з клуні і перевела подих. Руки все ще зрадливо тремтіли.

Але треба було робити щось далі, не лишати ж його так, а то ще помре! Якщо він не хоче нікому потрапляти на очі, тоді доведеться самій промити рану.

Повернулася з чистими ганчірками і старою сорочкою — хай і латана, та все ж чиста.

— Пане...

Він відкрив очі і повернувся до неї.

— Дайте я промию вашу рану.

— Пусте...

— Ні, не пусте. Треба промити.

Він більше не пручався; підвівся і допоміг стягнути з себе сорочку, що перетворилася на лахміття.

Якомога обережніше, вона витерла мокрою ганчіркою йому груди докола рани. Тепер вона ясно бачила, що це справді сильний опік.

— Ви попеклися? — запитала обережно.

— Так сталося... — тільки й була відповідь.

— Я зараз вас перев'яжу.

Трохи неслухняними руками Горпина якось наложила пов'язку. Було ніяково торкатися тіла незнайомого чоловіка, до того ж таким гарним було це тіло... Шкіра біла і ніжна, як у дитини.

— Одягніть ось сорочку. Вона, правда, проста, але...

Горпина не договорила, перехопивши його погляд. Чому він дивиться на неї так дивно?

Мовчки дозволив одягнути себе в запропоновану одяжину і знову опустився на свою постіль.

— Ви, може, їсти хочете?

Незнайомець лише заперечно похитав головою.

— Мені відпочити потрібно...

— Звичайно, спить собі. Коли чогось треба, я надворі.

Чоловік раптом посміхнувся.

Горпина на якусь мить зупинилася, задивившись на нього. І як вона відразу не помітила, який він гарний? Вродливе обличчя і очі — на пів того обличчя. Кучері чорні на високий білий лоб падають. І дивиться так...

— Дякую.

Вона ніби прокинулася.

Ховаючи очі, збрала бігом своє шмаття — й сорочку його прихопила — і чкурнула геть.

Цілий день, метаючись по подвір'ю, ніяк заспокоїтись не могла. Купу роботи переробила — ще й прати до ставка пішла.

Вона раніше ніколи не бачила такої матерії, з якої була ця сорочка зроблена — тонка й міцна, вона ніби аж переливалася. Шкода, що порвана — мабуть, купу грошей коштує... Хто ж цей дивний чоловік? Тільки пан якийсь. Руки в нього панські — вона помітила — пальці, як у дівчини, і долоні гладенькі, без мозолів. Вона сама ніколи не могла такими руками похвалитися. Тоді звідки ж він прийшов? І чого мусить від когось ховатися?

Цікавість упереміж з неясним страхом не давали їй спокою; двічі вона обережно зазірала до клуні, але він спав. Лишила ще води і хліба, й вийшла тихенько.

А коли звечоріло, страхи почали зростати. А якщо чоловік раптом додому повернеться? Бувало ж таке. Прийде перевірити, як тут його господарство. І що вона йому скаже? Як пояснить?

Її неймовірно тягнуло піти провідати свого врятованого, але вона з усіх сил себе стримувала. І лише коли геть споночіло, взяла миску каші і прихопила каганця з собою.

Обережно відкрила двері — тихо й темно, тільки миші шкребуться десь.

— Пане!

Відповіді не було. Слабке світло каганця освітило порожню постіль у кутку.

Нікого.

Здивована і налякана, вона кинулася до дверей, і ледве не збила з ніг свого підопічного.

— Ой!

Чоловік упіймав каганця, який вже летів додолу.

— Злякав тебе?

— Я... Я поїсти принесла вам, — ледве видихнула Горпина.

— Досить звертатися до мене, як до пана. Я не пан.

— Тоді як вас називати?

— По імені. Я — Беат.

— Як-як?

— Беат.

— Ой, ім'я таке, що й не вимовлю...

— Тоді називай мене так, як тобі зручно, — посміхнувся він.

Горпина поглянула недовірливо.

— А хіба так можна?

— Тобі — можна.

І знову всміхається. Якого кольору у нього очі?

— Тоді, може, Богданом? — запитала, ніяковіючи.

Чоловік скривився.

— Вигадай щось інше.

— А Гнатом? Трохи схоже...

— Гнатом — вже краще.

Він стояв навпроти неї, і вона ледве діставала йому до плеча. Високий. Тільки сорочка ця латана на ньому кумедно дивиться. І рукава короткі.

Чоловік мовчки повернувся на свою купу сіна і махнув рукою Горпині, пропонуючи сісти поряд.

— Може, поміняти вам пов'язку?

— Її взагалі можна зняти. Я почувуюся набагато ліпше.

Як не дивно, він і справді мав набагато кращий вигляд, ніж вранці.

Сам стягнув сорочку і кинув поряд.

Він сидів, не поворухнувшись, поки вона розплутувала вузол, а потім обережно знімала пов'язку. І тут же їй забракло повітря — на місці, де ще вранці був страшний опік, тепер лишилася тільки червона пляма!

Проте Гната це зовсім не здивувало.

— На мені все заживає дуже швидко, я ж казав, — весело мовив він.

— І як же звуть мою рятівницю?

— Горпина...

— Дякую тобі за допомогу, Горпинко, — м'яко сказав він раптом.

— Та що ви... Я ж нічого такого не зробила...

— Я думаю інакше.

Він поглянув на неї пильно.

— Тобі, мабуть, цікаво, хто я в біса такий і як мене сюди занесло, так?

Вона лише кивнула.

— На жаль, я можу розповісти не так багато. Мені нічого додати до свого імені. І я здалеку, дуже здалеку. Я повертався додому, коли випадково натрапив на... на ворога. Убити він мене не міг, а от відібрати сили — у нього вийшло. Я відбився, але вже не міг утекти... А сонце мені ще додало б... Але потім з'явилася ти і мене врятувала. Тепер мені потрібно ще день чи два, щоб відновити сили, і більше я не буду обтяжувати тебе своєю

присутністю... Не проженеш?

— Та що ви... Живіть, скільки треба. От тільки що клуня...

— Чудова клуня. А мишей я не боюся.

Він раптом взяв її за руку, обережно провів пальцями по долоні і... поцілував. Від несподіванки бідна Горпина зайнялася маковим цвітом — їй поцілували руку, мов якійсь пані!

— Та що ви...

Вихопила свою руку і не знала, куди подіти очі.

— Я вже буду йти...

— І не складеш мені компанію?

— Ви так говорите... Такі слова... Я не...

— Я хотів запитати, чи можеш ти ще трішки посидіти тут, чи тобі конче потрібно бігти до темної хати, де сплять дві маленькі дівчинки.

Вона не знайшла що відповісти. Їй справді не хотілося йти. Але й залишатися біля нього...

Тим часом Гнат, ніби й не чекаючи відповіді, раптом поклав їй голову на коліна. Спокійно і впевнено, ніби робив це раніше вже тисячу разів.

Горпина геть розгубилася. Вивільнитися їй тікати? Але...

— Чому ти тремтиш? — тихо запитав він, лукаво позираючи на неї знизу вгору.

— Невже боїшся мене? Сама врятувала, а тепер боїшся...

— Не боюся... Але...

Горпина нарешті зібралася з духом.

— Але я заміжня...

Гнат навіть не поворухнувся.

— Якщо ти вважаєш, що я поводжуся непристойно, просто скажи мені про це, гаразд?

— Гаразд... — видушила з себе Горпина.

Але більш нічого не змогла сказати. Натомість не втрималася — і обережно доторкнулася його волосся.

Він подивися їй в очі — і так вабив нестримно той погляд, що вона геть розгубилася. Отак сиділи і дивилися одне на одного, точніше, вона сиділа, а його голова так і лежала у неї на колінах.

— Поцілуй мене, — раптом попросив він.

— Що?...

— Поцілуй мене.

І очі закрив.

От зараз би підхопитися, сказати йому... Але чому вона вже нахиляється до нього? Так манять ці червоні губи... От тільки доторкнутися — й тікати, запертися в хаті і сидіти там...

Ледь — ледь доторкнулася й зупинилася.

Він відкрив очі. Самі очі сміються.

— Дурненька...

Обережно ковзнув губами по її губах, мов би розбираючи смак, ніжно і легко. А потім раптом припав — палко, аж гаряча хвиля прокотилася по

всьому тілу... І знову відпустив. І знову... Не зчулася, як уже мліла в його обіймах, а він неквапливо гладив долонями її обличчя, цілував закриті очі — і знову повертався до губ...

— Які в тебе губи солодкі... — прошепотів у саме вухо.

А тонкі пальці вже знімали з голови очіпок.

Важка коса упала на плечі.

Обіймаючи її однією рукою, іншою швидко розплів косу. Волосся розсипалося рудою хвилею.

— Яка ти гарна... Як русалка. Ти колись бачила русалок?

Вона лише похитала головою, не наважуючись відкрити очей. А раптом це сон, і він зараз розвіється, ледве вона відкриє очі? Такий гріховний і солодкий сон... Степан ніколи не цілував її так.

Гнат тим часом гладив її волосся і обережно розплутував заплутані прядки. Вона боялася навіть дихнути.

— Горпинко... Ти все ще боїшся? Я не скривджу тебе.

— Але це гріх... — нарешті змогла вимовити вона.

— Що — гріх?

— Те, що ми робимо...

— Точніше, те, що я роблю, — знову посміхнувся він.

— А ти нічого гріховного не робиш. Просто хочеш втекти від мене. Хоча якраз це — гріх, тому що насправді ти йти не бажаєш, але силуєш себе. Навіщо? Хіба ти не хочеш просто лишитися зі мною і ні про що не думати? Гріх — тільки те, що ти сама вважаєш гріхом. І любити — це не гріх. Хіба тобі не хочеться крихту ласки?

Вона не змогла заперечити. Тим паче тепер, коли його губи ковзають легкими доторками по її шиї, а пальці вже розв'язують комір сорочки...

Вона більше не пручалася — ні коли він обережно знімав з неї одяг, ні коли поклав на свою постіль. Це було сном — тому що те, що відбувається, надто чудово, щоб бути правдою... Він не поспішав — він пестив її тіло, покривав його цілунками. Вона мліла і танула й тільки звивалася під його руками, боячись зайвий раз дихнути... І коли він нарешті взяв її, вона вже не знала, на якому вона світі...

А коли все закінчилося, то лише для того, аби початися знову. Тільки тепер вона вже ні про що не думала — і сама пестила його, спочатку несміливо, а потім все розкутіше. Він був чудовий... Відповідав на кожен її доторк, тремтів від її рук і стогнав від блаженства так само, як і вона... Його кучері ніжною хвилею лоскотали її шкіру, а від долонь його ішов струмінь тепла... Нічого подібного вона не переживала ніколи. Вони

цілували і пестили одне одного знову і знову, майже не зупиняючись, то зливалися в одне, то роз'єднувалися, аби знову з'єднатися...

А коли нарешті зупинилися, то в обох уже не було сил.

Вона лежала у нього на грудях.

— Дивна ти... — раптом тихо сказав він.

— Чому дивна?

— Віддаєшся не тільки тілом, а і всією душею...

— А це неправильно?

— Це чудово... У мене ще не було такої.

Щось схоже на ревності пройняло її серце.

— А багато у тебе було жінок?

— Вони не такі, як ти...

Знадвору долинув рев корови.

— Мабуть, уже пізно... Мені треба йти.

— Не пізно, рано... Ще не йди.

— Не можу... Їсти дітям треба зварити.

Він нарешті відпустив її.

Похапцем вдяглася, підхопила свій очіпок — і до дверей.

Сліпуче сонце вдарило в очі. Дійсно, рано... Корова і свині мало не розвалюють повітку, а голодні діти граються перед хатою.

Що це було?

Що це було з нею...

Поки поралася, поки їсти готувала і робила свою щоденну роботу, думки ніяк не полишали минулої ночі. Як це могло статися? Вона завжди була порядною жінкою, і за все життя знала лише одного чоловіка — Степана. Навіть в дівочтві ні з ким іншим не цілувалася... То як вона могла зважитися на зраду? Що було такого в незнайомцеві, що змусило її про все забути, геть втратити голову? І чому, як вона себе не картає, а все одно згадує знову і знову все, що цієї шаленої ночі відбувалося, і солодко озивається все тіло на ті думки гріховні?

Давно вже пора було б віднести Гнатові їсти, але вона ніяк не могла зважитися зайти туди, де кожна пилінка була свідком її зради...

Лише десь по обіді зважилася — все-таки, не сидіти ж йому голодному!

Але клуня зустріла її тишею. Постіль порожня. Нема нікого.

І руки опустилися. Сама незчулася, як сльози навернулися на очі.

Дурна! Радіти треба. Ну, переночував та й пішов собі, нема потреби ні про що більше турбуватися, та й зустрічатися з ним поглядом більше не доведеться...

То чому ж вона плаче? І чому так тяжко на серці? Ніби її просто обдурили й покинули...

Ще двічі верталася — а раптом він десь просто виходив?

Нема.

Пішла спати...

Тепер, як ніколи, хотілося, аби нарешті повернувся Степан. Вона ще не знала, як тепер дивитиметься йому в очі, але... Краще вважати, що все, що сталося, було сном, і не більше. То все їй лише примарилося. Та і не могла вона так вчинити — сліпо спокусі піддатися! Так, то все сон... Тільки сорочка червоніє, мов квіт маковий. Так і не залатала. Та вже й нема для кого.

Його сорочка. Схопила ту сорочку, до лиця притулила. Сльози витерла — і в піч її. Нехай димом зійде мана! Нехай...

І відразу ж пожаліла — а раптом повернеться? Раптом... Як же хочеться ще раз піти й остаточно пересвідчитися, що Гнат дійсно зник... Ні, не піде. Візьме себе в руки і нікуди не піде. Пішов він, втік. А коли й не пішов, то нема чого йти до нього уночі. Нема чого... А раптом він чекає?

Ні, не можна. Не можна.

Лягла спати.

Тільки який там сон! І очі мокрі. І так нестерпно хочеться іще хоч разочок відчути на собі доторк гарячих губ... Святі заступники й сохраники, заступіть і сохранить від спокуси!

Почала молитися.

А пам'ять не відпускає, малює живі спогади і крає серце...

— Горпинко!

Ледь із печі не впала. Злякалася до німоти, очі широко відкрила — стоїть біля вікна постать знайома, рукою кличе її.

Повернувся!

Прийшов!

Невже хату не закривала?

Мабуть, що ні, коли він тут.

Прийшов...

— Горпинко, ти вже спиш? — тихо.

— Та от... Майже спала, — ледве зуміла вимовити.

— Майже не рахується, — сміється.

— Я там... Їсти приносила...

— Знаю. Я виходив удень. Справи мав. Тільки не хвилюйся, мене ніхто не бачив, що я до тебе йшов. Я обережний.

Вона стояла біля печі, сама не своя від хвилювання. Вигнати його з хати? Підійти до нього? Може, він зайшов попрощатися?

— Ходімо надвір! Ніч місячна така, все аж світиться... В хаті душно.

Кивнула тільки і до дверей пішла. Забула навіть, що в одній сорочці.

А на дворі і справді було чудово. Місячне світло, мов молоко, заливало усе собою. Біла земля,

і небо біле, і білі дерева... І біле обличчя чоловіка, що стоїть напроти неї й всміхається.

— Я чекав на тебе, а потім вирішив сам прийти.

Мокрі в нього кучері — помітила. І сорочка нова на плечах.

Перехопив погляд.

— Я вирішив скупатися. Ставок у вас хороший...

— Та ще ж холодно.

— Я не змерзну... А от ти уся тремтиш.

Згорнув в оберемок і притис до себе. І справді — тепло таке від нього, що враз гаряче стало. Чи то в жар її кинуло?

Пішли за хату, повсідалися на траву. Він у небо дивиться, вона — несміливо — на нього.

— Я сорочку... сорочку твою... Думала, що вже не вернешся...

— У піч вкинула? Правильно зробила. Мені русалки нову виткали — знов сміється.

Чому він жартує постійно? І про піч звідки знає? Чи у вікно бачив? Тоді, мабуть, бачив і як вона плакала...

— Чому ти сумна така? Яка ніч гарна! Сила так і ллється, тільки долоні підставляй... Чи я тебе образив чимось?

— Ні, що ти... Просто...

Вона нарешті зважилась.

— Ти не думай про вчорашнє, що я гуляща якась абощо...

— Заспокойся, дитино...

Обійняв за плачі й знов до себе пригортає.

— Чому я повинен думати про тебе погано лише тому, що ми маленьку радість одне одному подарували? І я хотів того не менш, ніж ти.

Знову заходився косу їй розплітати.

— У тебе таке розкішне волосся, а ти його скручуєш та ще й ховаєш під якусь ганчірку.

— То ж так заведено... Усі заміжні коси ховають...

Сказала та й знітилася. Ще раз нагадала — не йому, собі — що зрадила свого чоловіка.

Він подивився на неї уважно, мов думки прочитав.

— Чому картаєш себе за те, що зробила? Хіба не було тобі добре?

У неї аж сльози на очі навернулися.

— Зрадити можна тільки того, кого любиш. А ти хіба любиш свого чоловіка?

Вона лише поглянула на нього безпорадно.

— Аби любила, не віддалася б мені...

Закрила обличчя руками, пригорнулась до нього... Пропади усе пропадом! Вона буде думати про це потім. І картати буде себе — потім, не зараз. Невже не можна їй украсти в долі хоч хвилечку щастя?

Сидіти б отак довіку, не відриваючись... Тільки чомусь вона серця його не чує, хоча під саме серце припала до грудей. Та хіба це має значення?

Що взагалі має зараз значення?

А він по голові її гладить, як дитину. І солодко так...

— Гнатику, а чому зір удень не видно?

Поглянув на неї здивовано.

— Мені чомусь здається, що ти багато знаєш... — прощобетала.

— Тобі це цікаво? А що ще?

Ожила вся враз.

— О, мені багато чого цікаво! Чому, наприклад, сонце влітку з-за лісу виходить, а зимою — он там, збоку. Хіба не одною воно дорогою ходить? І звідки гроза береться? А блискавки? Чи то їх справді Ілля — пророк в нечисту силу кидає?

Довго сміявся Гнат, але вона вже не почувала себе ніяково. Якось по-новому він на неї дивився — так, що не відчувала себе дурною, хоч і знала, що задала дурні питання.

А потім розповідати почав — про зорі й про небо, про грозу і про вітер. Слова підбирав, не квапився. Дивною казкою мова його звучала.

Слухала, відкривши рота, боячись і єдине слово пропустити. А він усе говорив, ніби й самому йому приносило вдовolenня розповідати їй.

Вже й роса впала, але не чула холоду

Горпина: його обійми гріли їй плечі, а слова серце гріли. Ніхто ще не говорив з нею так... Та ніхто й не знав так багато, як оцей чоловік дивний.

Мимоволі замилювалася ним — який же гарний! Як з картини...

— Чому дивишся на мене так? — запитав.

Знітилася, але не змогла збрехати.

— Гарний ти дуже... Я таких лише на картинах бачила.

— На яких картинах?

— Ми з матір'ю були колись у Києві, коли я ще дівчиною була. В церкву таку велику ходили, і там картини були на стінах... Тільки на тих картинах у воїнів обличчя суворі, а ти — то сумний, то смієшся.

Нічого не відповів чомусь, і не засміявся навіть. Пригорнув лише до себе міцніше.

На небо поглянула — а воно вже скраю тепліє блідо-жовтими барвами.

— Ой, як швидко ніч минула! Ранок он вже займається...

— То йди поспи хоч часину.

Поглянула розгублено й жалісно. Хіба зізнається йому, що все одно їй, що другу ніч поспіль не спала, лише б не руйнувати цю казку, не лишати його...

Посміхнувся ласкаво, ніби розумів усе.

— Іди спочинь, Горпинко, а то обличчя аж

світиться... Я теж сховаюся. Якщо вдень мене не буде — не турбуйся. Я не піду, не попрощавшись.

Аж серце стисло те «не попрощавшись», ніби й не думала про те, що він має зникнути і все скінчиться.

Головою тільки кивнула і вже хотіла йти до хати, коли — втримав, схопив за руку.

– І не поцілуєш мене?

Її ще й просити, коли губи в нього наче медом помазані, так і ваблять, і не відірватися, коли вже доторкнешся...

Доки націлувалися вволю, вже геть світле небо. Ще побачить хто...

Відпустив нарешті. Побігла до хати, а серце калатає, як навіжене. Який уже там сон! Вже порядні люди встають до роботи...

Й собі закрутилася, аби не думати ні про що.

Проте втома взяла своє — не витримала, та як примостилася під хатою на траві спочити, то так і заснула, розімлівши на сонечку...

Прокинулася лиш коли почула, що діти розмовляють з кимсь на подвір'ї. Невже Гнат до них вийшов?

Аж на подвір'ї замість коханця свекруха стоїть, й дивиться на неї з-під лоба. Ще б пак: син працює, а невістка ледача спить посеред дня...

— Доброго здоров'я! А я оце зморилася, та й не зчулася, як задрімала...

— Я бачу... — сухо губи стисла дорідна бабенція.

— Степан не вертався?

— Ні, не приходив. Казав, щоб раніш п'ятниці його не чекали.

Та тільки головою кивнула та й пішла з подвір'я, не прощаючись. Сердитесь, мабуть.

Ну і хай!

Тут би засмутитися, а Горпині смішно. Не втрималася, засміялася услід тихенько.

Раніше плакала б, а тепер сміється. І хороше так, і легко... Вітерець в обличчя, сонце гріє лагідно... Яка краса довкола!

Піднялася, пішла знову працювати: треба бур'яну свиням насікти, щоб і на завтра стало, та в подвір'ї повимітати... І чого той день довгий такий, ніби возом їде, а ніч — летить, як на крилах? Жменька лише тії ночі...

До клуні заходила — знову порожньо. Проте сумувати собі не дозволила — сказав же, що повернеться...

А ледве сонце сіло, дітей спати повклала. Ну, чому ж не засинають так довго? Поки заснули, геть спочіло.

Вже сумління її не мучило... Тільки косу розплела сама, волосся розчесала. Вдягла найкращу сорочку вишивану й запаску нову.

Двері до клуні відкриті — місячне проміння

забігає досередини.

— Гнате! Не спиш?

Там він. Чекає.

— Горпинко, ходи до мене...

І постіль свою поправляє.

Добре, що темно, що не видно, як вогнем зайнялись її щоки.

— Та я лиш провідати хтіла...

— А я без тебе скучив.

І руки назустріч простягає.

В обійми кинулася; вже без просу гарячі уста цілує. А він усміхається тільки. І очі блищать — мов у kota, зелені.

— А косу розплела таки... Русалка...

— Що ми робимо... Сама не знаю, що зі мною коїться...

— Навіщо виправдовуєшся? Переді мною? Не треба...

І сам уже цілує, аж дух їй займається. І пригортає до серця, і слова ніжні шепоче...

Геть про все забула.

Знов до ранку одне одним тішилися, ніяк насититись не могли.

І чому ці ночі весняні такі короткі?

Лише вранці опам'яталася. І згадала...

— Гнатику, серце моє, п'ятниця сьогодні...

Степан мій повернеться...

— Проганяєш?

— Та що ти кажеш таке...

Притулилася ще міцніше, немов боячись руки розвести.

— Не хочеш, щоб ішов я?

— Не хочу...

— Тоді я повернуся можу. Якщо ти сама того забажаєш.

— Повернешся? — А в самої на очах сльози.

— Не плач, дурненька... Не тобі плакати впору... І де набрів я тебе на свою голову? Ще не було мені такого...

— Щось не так тобі?

— Заспокойся... Все одно не зрозумієш, коли скажу... Повернусь я до тебе. Вже й сам хочу повернутися.

А сам звідкись дістає намисто синього разок. Аж переливається, блищить і світиться зсередини те намисто. Як очі в нього.

— Візьми дарунка від мене... Не знімай, носи біля серця. Побачить хто, скажеш — знайшла на дорозі... А схочеш мене бачити — зніми і кинь на поріг. І поклич вголос — так, ніби я недалеко десь. Тоді почую і прийду до тебе.

— Але ж... Як ти почувеш?

— То не твоя вже турбота. Де б не був — прийду.

— Та чи так буває?

— Буває, Горпинко, усяк буває... Не питай

мене тільки зайвого, бо все одно сказати не зможу...

— Не буду... Не буду питати...

— Тоді пусти мене — час мені йти. Сонце вже на небі...

Поцілувала ще раз — так, ніби навіки прощалася.

Сльози ховаючи, одяглася швидко.

Вже в дверях озирнулася.

— Кохаю тебе...

Та й тікати.

А він стояв, як громом вражений, і услід їй дивився...

А коли вже вдень до клуні заглянула — нема там нікого. Й нічого нема. Сіно навіть пропало, мов і не було його. Лише намиста разок серце гріє...

Степан повернувся, як і обіцяв, надвечір...

Мовчки, мов тінь по хаті ходила, очі ховала...

Проте Степан не помітив навіть. Сердитий вернув, щось у нього там не ладилося. Нагримав, що з матір'ю його грубо обійшлася. Мовчала, слова не мовила... Повечеряв та й спати ліг, у куток відвернувся.

Заснула якось...

А в суботу — свято, причепурилася, дівчат приборала, та й усім сімейством до церкви пішли.

Стояла перед іконами, хор слухала, ні жива ні мертва. Хотіла молитися — але губи неслухняні мов здерев'яніли... А на губах усе ніби цілунки горять...

Чи останній розум втрачаєш, жінко? Чи не лишилося його вже в тебе?

Не запитав Степан про намисто, чи не помітив просто.

Пережили два дні, вже чекає вона понеділка — поки знову на будову піде, і матиме вона час заспокоїтися та про все подумати.

Понеділок, і вівторок вже, а не йде нікуди Степан. Запитала, мов ненароком. Відповів лише похмуро що — все, досить з нього. Своє господарство глядіти треба.

Ніби обірвалося щось. Всміхнулася через силу, а самої сумом серце скрутило.

Мов мара, ходить. І ложка до рота не лізе, і робота до рук не дається... Йй би радіти, що все минулося, що знову життя стало на свою дорогу, тільки нема чомусь радості. І квіти пахнути перестали, і все ніби пасмурно надворі...

Злиться чоловік — що це тобі сталося, мов зурочив хто? Йй слова не витрусиш. І гримав вже, і ласкою пробував — дарма; усе, мов нежива ходить. Тьху, дурна баба, що тут поробиш!

Вже зо два тижні минуло, ніби заспокоїлася

трохи Горпина. Треба якось примирятися зі своєю долею і далі жити... Коли тут брат Степанів заїхав, і до чоловіка прилип з балачками. Де, каже, ще заробиш? Не будь дурнем... І кличе його знов на роботу.

А вона вже слухає їх мову — ні жива ні мертва, і дихнути боїться...

А наступного дня поїхали обидва!

Знову вона сама лишилася.

Майже вільна. Тільки до чого доведе ця воля крадена? Може, про все забути, з серця вирвати, й не згадувати більше?

А може то він їй казку розказав — повернусь, мов, аби тільки відчепилася. Цяцьку лишив їй на згадку — та тільки й знали його...

Обманув чи ні? От тільки б про це довідатися, а потім і забути можна — говорила собі цілий день, а сама усе сонце очима пасла. А воно ж, те кляте сонце, ніби насміхалося з неї — усе висить на одному місці...

Думала, вже не скінчиться цей день.

Та ось підходить вечір, і страх серце сковує.

Та очі бояться, а руки роблять...

Вийшла, стояла якийсь час, ніяк не зважуючись.

Очі закрила, кинула на поріг намисто.

— Гнате, Гнатику... — промовила ледве, а сама не ворухнеться.

Тиша навколо.

Відкрила очі.

Одна.

Пусто.

Як же пусто і душно! І вітер помер ніби — аж повітря не вистачає.

Неправда. Все неправда. Обдурих він її.

І сили нема... В траву упала на коліна, обличчя руками закрила. Сльози, мов горох, котяться, а вона їх і не спиняє. І боляче так, ніби щось найдорожче вкрали...

Холодно, як же холодно тут... Протяг поза спиною. І моторошно якомсь. Ніби дивиться хтось у спину. Ледве змусила себе озирнутися.

Стоїть хтось.

Лишенько!

Серце ледве не вилітає з грудей, і ноги не слухаються.

Виходить з тіні, до неї йде...

Святий боже! Невже так може бути?

І сліз уже немає, тремтить тільки як осика, і очам своїм на вірять.

Підходить. Сумний такий, таким ще не бачила.

— Горпинко...

А вона слова мовити не здатна.

— Чому боїшся мене? Невже думаєш, що зло тобі заподію?

Стоїть за кілька кроків, і ближче не підходить, в очі тільки дивиться.

Мовчить вона.

Понурився, погляд опустив.

— Сама мене кликала... Скажи, і я піду.

Мовчить Горпина. Очі тільки — мов озера сполохані.

— Вибач. Не знав я, що ти така наївна. Думав — здогадалася, хто я... Коли казала, що кохаєш, повірив — байдуже тобі до того... Не буду тебе мучити. Прощавай тоді, Горпинко...

Відвернувся й геть пішов.

Її наче вдарило.

— Ні! Не йди! — вигукнула. — І скільки сліпого розпачу в тому голосі, що зупинився він.

Не тямлячи, що робить, наздогнала, на груди кинулася.

— Не йди... Все одно, хто ти... Світ мені без тебе не милий...

І плаче.

Обійняв, мов дитину. Нічого не каже, цілує тільки очі заплакані... Обнялися, й стояли так — хто його знає, скільки.

Взяла його за руку, веде до хати.

До ранку не відпустила...

Коли вже півні прокукурікали, запитала тихо:

— Прийдеш, коли покличу?

— Прийду...

Підняла з трави намисто своє дорогоцінне,
одягнула знову.

Цілий день сама не своя.

А вечір...

Та пропади воно все пропадом!

Хто сказав, що має право бути на світі цьому,
а що — ні? Хто про те відає?

Летить на поріг разок намиста синього.

Приходить чоловік.

Чекає на нього жінка.

Не плаче вже, зустрічає радісно і постіль стеле
білу.

До ранку — любовці та пестощі, а ранок
прийде — не сумує вже. Працює, і втоми немає.
Аби день до вечора, а там знову — обличчя миле і
слова ласкаві...

Аж розцвіла Горпина. Привітна і усміхнена, а
сама аж світиться. Навіть баба Райка, сусідка
осоружна, вже не такою неприємною видається.

— Що це ти, Горпино, така щаслива?

— А що мені сумувати? — відповіла
безтурботно.

Головою тільки похитала баба та й пішла собі.

І Степан повертається, і дружина до нього
добра, усміхається тільки якось замріяно. Проте
важко на серці чоловікові — вчуває серце щось
недобре. Якась уже дуже дивна Горпина, ніколи

такою не бачив її.

Підозри вкралися, гірші злодіїв... Не хочеться вже йому так надовго дружину саму лишати.

І одного понеділка, коли знов до роботи пішов Степан, як звечоріло, йде на подвір'я до Горпини свекруха і Марійка — сестра Степанова найменша.

Посиділи, а свекруха й каже:

— Хай дівчина у тебе поночує. А то самій страшно таки ночі перебувати...

Здивувалася Горпина, брови нахмурила, проте перечити не може.

День, два — лишається на ніч Марійка. Не інакше, як варту до неї Степан приставив.

Третьої ночі не витримала — будь, що буде — і намисто знов своє кидає.

Прийшов.

Горнеться до нього.

— Скучила за тобою, кохання моє...

— І тому два дні не кликала? — дивиться лукаво.

— Не одна я... Марійка ночує, сестра Степанова. Стережуть мене...

— Тільки це? Пусте, Горпинко. Не бійся, ніхто мене не побачить. Спатиме вона, як після маківки. Чи мені не віриш?

— Вірю, Гнатику, тобі вірю.

І йдуть до хати, мов і нема сторожі.

Й справді — спить Марійка, і діти сплять.